

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

медичне та соціально-побутове забезпечення, відповідальність сторін, умови розірвання контракту.

Ключові слова: проходження служби в Національній поліції України, контракт, законодавство України.

Key words: service in the National Police of Ukraine, contract, legislation of Ukraine.

ГАЛУЗІНСЬКИЙ НАЗАР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри трудового права та права соціального забезпечення*

КЛАСИФІКАЦІЯ САНКЦІЙ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для дослідження санкцій у праві соціального забезпечення велике наукове і практичне значення має їх класифікація, яка забезпечує розуміння особливостей санкцій у праві соціального забезпечення як самостійного правового явища та їх окремих видів. Групування санкцій у праві соціального забезпечення в окремі види на підставі відповідних критеріїв створює передумови побудови якісної, ефективної, несуперечливої їх системи та забезпечення законності, прав, свобод і законних інтересів людини у разі їх застосування.

Найпоширенішим критерієм класифікації санкцій у праві, який сформувався ще у 70–80-х рр. XX ст., є спосіб, яким забезпечується охорона правопорядку, дотримання юридичних обов'язків. Залежно від цієї класифікаційної ознаки виділяють: правовідновлювальні (компенсаційні) та каральні (штрафні) санкції [1, с. 18].

Правовідновлювальні санкції спрямовані на примусове належне виконання обов'язку, відновлення порушених прав, усунення шкоди, спричиненої правопорушенням. Своєю чергою каральні (штрафні) санкції застосовуються з метою покарання та перевиховання правопорушника, при цьому безпосереднього відновлення правопорядку застосуванням штрафних санкцій досягти неможливо. Як влучно стверджує Т. М. Лежнева, «призначення каральних (штрафних) санкцій полягає в завданні правопорушнику певної правової втрати, що виражається в різному роду спеціальних обов'язках» [2, с. 83].

Варто зауважити, що у праві соціального забезпечення превалюють саме правовідновлювальні санкції, які полягають у застосуванні майнових стягнень до уповноважених осіб та зобов'язаних у сфері соціального захисту суб'єктів, які порушили чи неналежно виконали свої зобов'язання, чим, як правило, завдали шкоди іншому учаснику правовідносин. Фактично цей вид санкцій у праві соціального забезпечення не має жодного карального значення, оскільки або забезпечує виконання обов'язку, від належного, своєчасного та ефективного виконання якого зобов'язаний суб'єкт протиправно ухилявся, або зобов'язує

управомочену особу повернути (компенсувати) здійснене соціальне надання, право на отримання якого у неї фактично відсутнє.

Своєю чергою, саме у праві соціального забезпечення відсутні каральні (штрафні) санкції. З певною мірою умовності можна сказати, що гібридною штрафною санкцією у праві соціального забезпечення є відшкодування завданої правопорушенням моральної шкоди. Водночас процедура застосування цієї санкції може бути звернена виключно до зобов'язаних суб'єктів у сфері соціального захисту та передбачає застосування положень цивільного законодавства про деліктні зобов'язання.

Окремо варто зауважити, що для права соціального забезпечення залежно від способу забезпечення правопорядку характерно застосування санкцій ще одного виду, які не названі у досліджуваній класифікації, це – правообмежувачі, що є заходами впливу на недобросовісних управомочених осіб. Метою санкцій цього виду є максимальне забезпечення адресності та цільового використання коштів у сфері соціального захисту.

За ступенем визначеності санкції у праві соціального забезпечення поділяються на абсолютно визначені та відносно визначені [3, с. 11]. Абсолютно визначені санкції мають фіксоване вираження і не можуть бути змінені за обсягом у процесі застосування. Відносно визначені санкції визначаються шляхом фіксації верхньої та нижньої межі, тим самим надаючи суб'єкту правозастосування можливість у кожному окремому випадку встановити точний розмір санкції у визначених межах.

У праві соціального забезпечення більшість санкцій є абсолютно визначеними, оскільки гарантують відшкодування завданих збитків у повному обсязі. В якості прикладу відносно визначеної санкції у праві соціального забезпечення можна навести положення частини другої ст. 36 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV, якою передбачена можливість «зменшення розміру одноразової страхової виплати, але не більш як на 50 відсотків, у разі встановлення комісією з розслідування нещасного випадку, що ушкодження здоров'я настало не лише з вини роботодавця, а й внаслідок порушення потерпілим нормативних актів про охорону праці».

За структурою у правовій науці виділяють імперативні, альтернативні та кумулятивні санкції [4, с. 41]. Перші є безапеляційними та не передбачають можливість вибору у процесі їх застосування за вчинення певного виду правопорушення. Альтернативні санкції містять дві чи більше санкцій різного роду, при цьому суб'єкт правозастосування з урахуванням всіх обставин має вибрати лише одну з них.

Кумулятивні санкції також містять у собі дві або кілька санкцій різного роду, які можуть бути застосовані одночасно за одне правопорушення. Як зауважує Т. М. Лежнева, «залежно від того, чи є застосування кількох санкцій у якості кумулятивної санкції правом чи обов'язком правозастосовного органу, кумулятивність санкцій може бути факультативною чи обов'язковою» [2, с. 86].

У праві соціального забезпечення переважають імперативні санкції. Альтернативні санкції у праві соціального забезпечення взагалі відсутні. Про кумуляцію санкцій – з великим ступенем умовності –

можна говорити при застосуванні правовідновлювальних санкцій та відшкодування зобов'язаним суб'єктом у сфері соціального захисту завданої моральної шкоди. У цьому випадку мова йде про кумулятивно-факультативну санкцію у праві соціального забезпечення.

Як було зазначено вище, фактично можливість та порядок відшкодування завданої моральної шкоди у сфері соціального захисту не передбачена жодним галузевим нормативно-правовим актом. Водночас, Конституційний Суд України у рішенні від 30 травня 2001 року у справі № 1-22/2001 зазначив, що: «...Конституція України закріпила принцип відповідальності держави перед людиною за свою діяльність, який проявляється передусім у конституційному визначенні обов'язків держави (ст. 3, 16, 22). Така відповідальність не зводиться лише до політичної чи моральної відповідальності публічної влади перед суспільством, а має певні ознаки юридичної відповідальності держави та її органів за невиконання чи неналежне виконання своїх обов'язків. ... ст. 152 Конституції України зобов'язує державу відшкодовувати матеріальну чи моральну шкоду, завдану фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними». А з огляду на те, що значна кількість рішень Конституційного Суду України про неконституційність окремих положень законодавства прийнята саме у сфері соціального захисту то суди, вирішуючи питання про відновлення законності у відповідній сфері суспільних відносин, зобов'язані неухильно дотримуватись положень ст. ст. 56, 152 Конституції України, якими серед іншого закріплено «право особи на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень».

Отже, санкції у праві соціального забезпечення можуть бути класифіковані за численними критеріями, які дозволяють виокремити як їх спільні риси, так і особливості окремих їх видів.

Список використаних джерел:

1. Дзера І. Система цивільно-правових санкцій у загальній частині Цивільного кодексу України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2020. № 1 (112). С. 17–23.
2. Лежнева Т. М. Санкції у трудовому праві України : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. 196 с.
3. Сухонос В. В. Структура правової норми у контексті теорії права. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2009. № 1 (2). С. 9–13.
4. Тютюгін В. І., Євдокімова О. В. Особливості застосування додаткових покарань у кумулятивних санкціях статей Особливої частини Кримінального кодексу України. *Вісник Верховного Суду України*. 2012. № 7 (143). С. 41–47.

Ключові слова: санкції, класифікація, соціальний захист, правовідновлювальні санкції, правообмежуючі санкції, штрафні санкції.

Key words: sanctions, classification, social protection, restorative sanctions, rights-limiting sanctions, fines.

Тарасенко Вікторія Сергіївна

Особливості скорочення медичних працівників
під час воєнного часу. 475

Трюхан Оксана Анатоліївна

До питання відшкодування моральної шкоди, завданої втратою
здоров'я працівників унаслідок нещасних випадків. 479

Наньєва Марія Іванівна

Актуальні зміни трудового законодавства під час воєнного стану:
робочий час і час відпочинку. 483

Щукін Олександр Сергійович

Деякі практичні питання захисту права працівника
на оплату періоду вимушеного прогулу. 485

Менів Любов Дмитрівна,

Воробйов Кирило Денисович

До питання зайнятості молоді в Україні 490

Білик Олександр Сергійович

Перелік принципів правового регулювання індивідуальних
трудових відносин 493

Вереїтін Сергій Володимирович

До проблеми правового регулювання змісту контракту про
проходження служби в Національній поліції України 496

Галузінський Назар Олександрович

Класифікація санкцій у праві соціального забезпечення 499

Гапочка Володимир Миколайович

До питання зарубіжного досвіду соціального страхування
на випадок безробіття 502

Горбаченко Ерік Сергійович

Основні трудові обов'язки роботодавця за законодавством України . 504

Жученко Руслан Олегович

Особливості припинення трудового договору в умовах
воєнного стану. 506

Казімирова Ольга Олегівна

Поняття «нетипові форми зайнятості» за законодавством України . . 509

Кіліміченко Анна Олегівна

Нормативна основа права на зайнятість 511

Луцик Володимир Борисович

До питання про ознаки матеріальної відповідальності
роботодавця за порушення права працівника на працю. 513

Мензатул Дмитро Володимирович

Право на справедливі та сприятливі умови праці
у системі трудових прав. 516

Мульгіна Оксана Володимирівна

Щодо законодавчого регулювання соціального захисту
самозайнятих в Україні 518